

11. Іванова Г.С. Сучасний стан і перспективи розвитку адміністративно-правового регулювання в агропромисловому комплексі України: монографія. Харків: Право, 2020. 352 с.
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану» від 12.05.22.// *Голос України* — № 111. — 26. 05. 2022.
13. Закон України від 12.05.2022 № 2247-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану»//<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2247-20>
14. «Регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: нові закони». Міністерства аграрної політики та продовольства України// <https://minagro.gov.ua/news/ozvucheno-klyuchovizmini-v-zemelnih-vidnosinah-pid-chas-voynennogo-stanu>
15. Роз'яснення Міністерства аграрної політики та продовольства України від 08.04.2022 р. щодо застосування Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану»// <https://document.vobu.ua/doc/11197>

ВЕРБУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ ДІТЕЙ У ВІЙНІ ЯК НАЙГІРША ФОРМА ДІТЯЧОЇ ПРАЦІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Коваленко Олена Олександрівна

доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

«Діти – наше майбутнє, продовження не тільки нас самих, нашого роду, нашої Держави. І як би там не було, що б ми не робили, людство завжди прагне одного – зробити світ кращим для своїх нащадків. І наші воїни, йдучи на війну, захищаючи сьогодні Україну від російської експансії, всі як один кажуть – я прийшов сюди, щоб захистити своїх дітей, щоб їм там, на вільній землі, жилося краще. Так було завжди, і так буде» [1].

В усі часи війна вважалась найгіршим злом, від якого мирні жителі завжди хотіли уберегти своїх дітей. На жаль, сьогодні пропри всі старання, діти України таки дізналися, що таке війна на власному досвіді. Війна вкрала

їх дитинство, позбавила їх одного, а то й обох батьків чи навіть всієї сім'ї, змусила покинути свої будинки...а деяких позбавила зробити їй це задля власного порятунку, залишаючи на поталу окупантів, під щоденними ворожими обстрілами та бомбардуванням.

Не зважаючи на те, що наслідки воєнної агресії росії проти України ніколи вже не стерти з пам'яті наших дітей, адже вони назавжди отримали у своїй душі тавро, що викарбували російські окупанти і яке буде все життя ятрити боєм і сумом, нагадуючи, що їм довелося перенести внаслідок агресивних дій ворожого сусіда України, наша держава має спрямувати свої сили на ресоціалізацію цих дітей, на розробку заходів юридичної підтримки, щоб відкрити для них можливості безпечного та захищеного майбутнього. Тому важливою справою науковців є привернення уваги до проблем захисту дітей, що звичайно, підкреслюється саме напередодні 1 червня – Міжнародного дня захисту дітей та 12 червня - Всесвітнього дня боротьби з дитячою працею. Ці дати є не тільки святами у певному розумінні. Їх закріплення грає велику роль у привернення уваги громадськості до дитячих проблем. Міжнародний день захисту дітей - «International Day for Protection of Children» в Україні відзначається із 1998 року. У 1991 році Україна приєдналася до Конвенції ООН про права дитини, згідно з якою держави-учасниці цієї Конвенції забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини, беруть на себе зобов'язання поважати та заохочувати право дитини на всебічну участь у культурному і творчому житті, забезпечувати їй повноцінне дозвілля й відпочинок, сприяти наданню для цього відповідних можливостей тощо [2].

Всесвітній день боротьби з дитячою працею встановлений Міжнародною організацією праці (МОП) саме задля привернення уваги громадськості, світової спільноти та національних урядів до проблем дитячої праці та необхідності здійснення заходів щодо її ліквідації [3]. Проблема дитячої праці є настільки гострою, що «у липні 2019 року Генеральна Асамблея ООН одностайно прийняла резолюцію, якою проголосила 2021 рік Міжнародним роком ліквідації дитячої праці [4].

Проте сьогодні перед Україною і всім світом постають нові виклики у сфері захисту прав дітей у зв'язку з ескалацією насильства, бойових дій на території області нашої держави. За інформацією пресслужби Офісу генпрокурора понад 663 дітей постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. Станом на ранок 23 травня 2022 року офіційне число дітей-жертв не змінилося - 232. Зросла кількість поранених- 431 [5].

Нехтуючи усіма можливими нормами, у тому числі правилами ведення війни, росія продовжує свою негідну справу, порушення прав дітей, зокрема, порушуючи ст.38 Конвенції про права дитини, яка визначила зобов'язання держав поважати норми міжнародного гуманітарного права, що застосовуються до дітей у випадку збройних конфліктів вживати всіх можливих заходів для забезпечення того, щоб особи, які не досягли 15-

річного віку, не брали безпосередньої участі у воєнних діях, вживати всіх можливих заходів з метою забезпечення захисту дітей, яких торкається збройний конфлікт, та догляду за ними» [2, ст.38].

Скоюючи воєнні злочини проти мирного населення, росія використовує дітей у збройних конфліктах, застосовуючи дітей у найганебніших формах людської діяльності, порушуючи п. xxvii статті 8 Римського статуту міжнародного кримінального суду [6], відповідно до якого дії щодо вербування і використання дітей у міжнародному збройному конфлікті є воєнним злочином. Злочин вербування і використання дітей полягає у залученні їх не тільки до безпосередньої участі у бойових діях зі зброєю у руках, а й для виконання допоміжних функцій. Більше того, сторони конфлікту мають обов'язок запобігати участі дітей у бойових діях.

Ці дії також підпадають під формулювання правової конструкції «найгірші форми дитячої праці», яка заборонена Конвенцією МОП №182 «Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці» 1999 р. [7, п.а ст.3]. Отже, вербуючи та використовуючи дітей у збройних конфліктах, росія скоює страшні речі. Більше того, вона цими ганебними вчинками закладає бомбу повільної дії: це не тільки вражаюче страшно, а ще й підступно, бо росія здійснює незаконні дії щодо дітей, змушуючи відчувати цей негативний вплив не тільки ззовні, а ще й змушує дитину здійснювати активні дії, які є результатом перевілення дитини на монстра: істоту, що не має свого коріння, не відчуває жалю, не знає емпатії, може підняти руку на ближнього, застосувати зброю... Ця країна-агресор позбавляє дитину всього людського, - тих якостей, що роблять людину людиною. Вона позбавляє дитину людської подоби саме через перетворюючий вплив праці, використовуючи цю силу праці як цілеспрямовану свідому діяльність людини у негативному руслі.

Цікаво, що об'єктом цих найгірших форм дитячої праці виступають не тільки українські діти, але й діти держави-агресора. Бо, «рішення державних органів Російської Федерації протягом російсько-українського міжнародного збройного конфлікту свідчать про її наміри використовувати власних дітей у бойових діях. Йдеться про наказ міністра оборони РФ від 15 березня 2022 року «Про організацію залучення членів військово-патріотичного громадського руху «Юнармія» до проведення спеціальної операції на території України». Наразі немає підтверджених фактів безпосереднього залучення Росією дітей-солдатів у війні проти України, однак видання вищезгаданого наказу безперечно свідчить про наявність таких намірів» [8].

Воєнні злочини, які вчинені росією, не мають виправдання. Вони є злочинами проти людяності і людства. Вони позбавили і продовжують позбавляти нас найдорожчого: дітей – нашого майбутнього, перекреслюючи можливості навіть тих, що залишаються в живих. І тому має бути покарана за це.

«Міжнародний кримінальний суд вже має сформовану практику з притягнення до відповідальності за вчинення такого воєнного злочину.

Першою і найбільш відомою у цій категорії є справа проти Тома Любанги Д'їло, засудженого до 14 років позбавлення волі у березні 2012 року за вербування дітей молодших 15 років до «Патріотичних сил за визволення Конго» та залучення їх до активної участі у бойових діях. Більше того, Любанга був засуджений за використання не тільки хлопчиків на лінії зіткнення, але й дівчат, залучених до виконання різних допоміжних робіт і функцій» [8].

Наразі справа всіх цивілізованих держав світу зараз – зупинити безчинство росії і врятувати дійсність та майбутнє дітей, виконати свої зобов'язання, визначені ст. 39 Конвенції про права дитини, а саме: «держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких жорстоких, злродських або принижуючих гідність видів поводження, покарання чи збройних конфліктів. Таке відновлення і реінтеграція мають здійснюватися в умовах, що забезпечують здоров'я, самоповагу і гідність дитини» [2].

Список використаних джерел

16. Фріз І. Діти – це продовження нас самих, продовження України. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2712220-diti-ce-prodovzenna-nas-samih-prodovzenna-ukraini.html>.
17. Конвенція про права дитини. 20.11.1998. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
18. 12 червня – Всесвітній день боротьби з дитячою працею. Державна служба України з питань праці. 12 червня 2020. URL: <https://dsp.gov.ua/12-cherwnia-vsesvitnii-den-borotby-z-dytiachoiu-pratseiu-2/>.
19. Папа: дитяча праця – це позбавлення дітей людської гідності. Католицький Медіа-центр Конференції римсько-католицьких єпископів в Україні. URL: <http://kmc.media/2021/11/20/papa-dytyacha-pracya-ce-rozobavlennya-ditey-lyudskoyi-gidnosti.html>.
20. Внаслідок агресії РФ в Україні загинули 232 дитини, 431 - поранено, - Офіс генпрокурора. Цензор нет. URL: https://censor.net/ua/news/3343124/vnaslidok_agresiyi_rf_v_ukrayin_i_zagynuly_232_dytyny_431_poraneno_ofis_genprokurora.
21. Римський статут міжнародного кримінального суду. 17.07.1998. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
22. Про заборону та негайні заходи ліквідації найгірших форм дитячої праці: Конвенція МОП №182 від 17.06.1999 р. /Конвенції та рекомендації ухвалені Міжнародною організацією праці (1965-1999 р.): В 2 т. Женева: Міжнародне бюро праці. С.1542-1545.
23. Заворотько І., Короткий Т., Кориневич А. Які воєнні злочини вчиняє Росія проти дітей України та як їх кваліфікує міжнародне

право. Zmina. 19.05. 2022. URL: <https://zmina.info/articles/yaki-voyenni-zlochyny-vchynyaye-rosiya-proty-ditej-ukrayiny-ta-yak-yih-kvalifikuye-mizhnarodne-pravo/>.

ЩОДО ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ТРУДОВОГО ПРАВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Москаленко Олена Вячеславівна,
доктор юридичних наук, професор,
декан факультету менеджменту,
адміністрування та права Державного
біотехнологічного університету

Принципи трудового права представляють собою верховні ідеї, які виступають онтологічним базисом для побудови всієї системи трудового права, його інститутів і норм. Перед тим як провадиться законотворчість щодо врегулювання суспільних відносин у сфері праці принципи трудового права вже здійснюють вплив на свідомість правотворця, який знаходиться у середовищі, де ці ідеї є значущими для соціуму і держави та її громадян. Саме за збереження сталості такого процесу можлива реалізація невід'ємних людських прав і свобод навіть у найбільш скрутні часи, в яких зараз перебуває Україна, борючись за власне майбутнє. Нинішня ситуація є глибокою перевіркою та екзистенційним викликом для нашої нації і у тому числі для юридичного співтовариства, яке має зберегти і підтримати європейський вибір українців. Для трудового права важливим є продовжувати покладатись і виходити із гуманістичних принципів, котрі обрамляють цю галузь права. Відповідно, в умовах воєнного стану актуальним є дослідження проблем втілення принципів трудового права, зокрема, через призму тих нормативно-правових актів, що приймались останнім часом.

Одним із основних нормативно-правових актів, яким регулюються трудові відносини в умовах воєнного стану, є Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" від 15 березня 2022 року (далі - Закон) [1]. У ст. 1 Закону вказується, що "на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина передбачених статтями 43, 44 Конституції України". Варто зауважити, що у цих нормах Конституції України [2] закріплені найважливіші природні права людини у сфері праці: право на працю, заборона примусової праці, право на належні, безпечні і здорові умови праці, право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, заборона використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах; гарантія захисту від незаконного звільнення; право на своєчасне одержання